

ENTEĞRE RAPORLAMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK MUHASEBESİ

Ayşenur TARAKCIOĞLU ALTINAY¹

ÖZET

Finansal tablolar uzun yıllardır şirket performansının değerlendirilmesinde kullanılan tek kaynak iken, yaşanan küresel ekonomik krizler, sadece finansal raporlar üzerinden yapılan değerlendirmelerin şirket performansı ve geleceğine ilişkin tüm tabloyu sunmakta yetersiz kaldığını açıkça göstermiştir. Dünyanın bir ucunda yaşanan afetlerin dünyanın diğer ucunda üretimi durdurması, çevreye zarar veren uygulamaların veya insan hakları ihlallerinin geniş çaplı boykotlara yol açması, azalan doğal kaynakların hammaddeleri tehdit etmesi ve benzeri gelişmeler, şirketlerin finansal tablolarında yer almayan risklerin şirketler için finansal sonuçlara yol açabildiğinin göstergesi olmuştur. Şirket performansının sadece karla değerlendirilmesi anlayışından uzaklaşılması ve şirketlerin karşı karşıya olduğu çevresel, sosyal ve yönetsel risklerin ve belirsizliklerin şirket sürdürülebilirliğini doğrudan etkilediğini gören yatırımcılar, şirketlerden finansal olmayan performanslarına ilişkin de bilgi talep etmeye başlamışlardır.

Çalışmada, raporlamaya sistematik bir yaklaşım ve geleceğe yönelik olarak bütünleşik bir bakış açısı getirme amacı taşıyan “enteğre raporlama” kavramı ile disiplinlerarası bir kavram olarak sıkça üzerinde durulan sürdürülebilirlik kavramının muhasebeye yansımaları ele alınarak entegre raporlamada sürdürülebilirlik muhasebesinin katkıları incelenecek olup entegre raporlama kavramının ortaya çıkışına ilişkin fikirler geliştirmek adına entegre raporlama kavramı ele alınmıştır.

Araştırma geliştirme aşamasındadır, bugüne kadar yapılan araştırmalara eleştiri getirir ve gelecekteki araştırmaları özetler

Anahtar Kelimeler: Entegre Raporlama, Sürdürülebilirlik, Paydaş Teorisi, Paydaş Yaklaşımı, Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Sürdürülebilirlik Muhasebesi

¹ Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, aysenur.altinay@usak.edu.tr

ABSTRACT

The financial statements clearly show that for many years the only source of the assessment of company performance has been the inadequacy of the global economic crises, evaluations based solely on financial reports, and the presentation of the company performance and future of the whole picture. The disruption at one end of the world has been a sign that disruption to production at the other end of the world, environmental damage or human rights abuses leading to large-scale boycotts, threatening raw materials of descending natural resources, and similar developments can lead to financial consequences for companies that are not included in the company's financial statements. Investors who have seen the company's performance deteriorated from the notion of profitability only and that the environmental, social and managerial risks and uncertainties that companies face have a direct impact on company sustainability, have begun to ask companies for information about their non-financial performance.

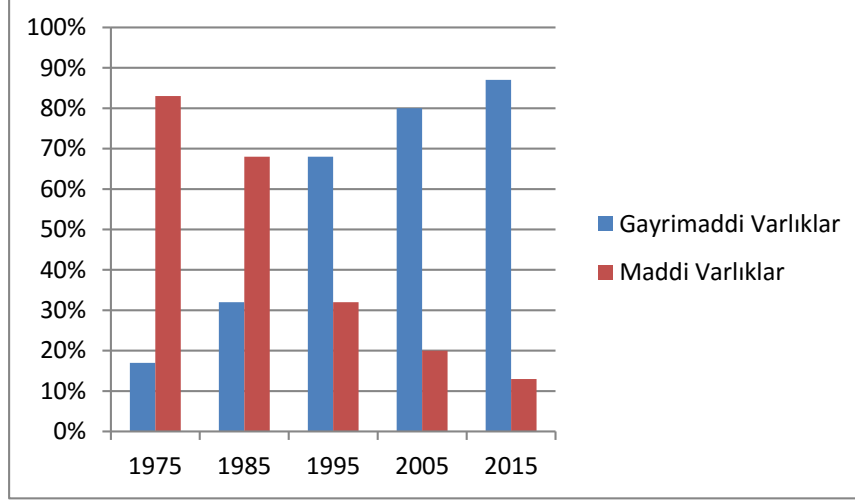
In this study, the concept of "integrated reporting", which aims to bring a systematic approach to reporting and an integrated perspective on the future, and the contributions of sustainability accounting in integrated reporting will be examined by considering the reflection of the concept of sustainability, which is frequently mentioned as an interdisciplinary concept, in accounting.

Keywords: *Integrated Reporting, Sustainability, Stakeholder Theory, Stakeholder Negotiation, Corporate Social Responsibility, Sustainability Accounting*

1. GİRİŞ

Finansal raporlamada yaşanan gelişmelerin yanı sıra üretim şeklinde yaşanan değişim, makine ve emeğe dayalı üretimin azalarak bilgiye dayalı ekonominin gelişmesi, şirketlerin varlıklarının büyük bir kısmının "maddi varlıklar"ından ziyade bilançolarda gözükmeyen "gayri maddi varlıklar"a kaymasına neden olmuştur. Ocean Tomo'nun 2015 yılında gerçekleştirdiği araştırmaya göre S&P 500 şirketlerinin pazar değerinin yaklaşık yüzde 80'ini fikri mülkiyet hakları, insan sermayesi, itibar, know-how gibi maddi olmayan varlıkları oluşturmaktadır. Finansal raporlar şirketlerin maddi varlıklarına ilişkin ayrıntılı bilgi sunarken, değerinin hesaplanması nispeten daha zor olan gayri maddi varlıklar bu raporlarda yeterince yer alamayabilmektedir. Bu durum, finansal raporların şirketlerin gerçek değerini yansıtmada yetersiz kalması sonucunu doğurmaktadır (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 22).

Şekil 1. S&P 500 Şirketlerinin Pazar Değeri Bileşenleri

Kaynak: Ocean Tomo, 2015²

Şekil 2’de yer alan veriler, fikri mülkiyet ürünlerindeki yatırımlarda (yazılım da dahil olmak üzere AR-GE harcamaları) % 9,6 oranında artış yaşanırken, maddi duran varlıklarda (yapılar ve ekipmanlar) % 13,1 oranında (2012-2014) artış yaşandığı görülmektedir. yaşanan gelişmeler raporlamaya bakış açısını ve raporlamadan beklentileri farklılaştırmaktadır.

Şekil 2. Gayri Safi Yurt İçi Yatırım

	2012	2013	2014
Yapılaşma	437.3	457.2	506.1
Ekipman	907.6	979.7	1015.6
Fikri Mülkiyet Hakları	625.0	647.1	684.7

Kaynak: Ocean Tomo3

Şirketlerin iç kontrol departmanları, bağımsız denetim firmaları ve kanuni düzenlemeler finansal raporları daha güvenilir hale getirirken, raporların her geçen gün daha fazla teknik bilgi içermesi ve karmaşık bir yapıya dönüşmesi de finansal uzmanlığı olmayan kullanıcıların bu raporları anlamasını neredeyse imkansız hale getirmiştir. Dünyadaki artan küresel rekabet koşullarında finansal raporların şirketin uzun dönemli risk ve fırsatları

² <http://www.oceantomo.com/blog/2015/03-05-ocean-tomo-2015-intangible-asset-market-value/> (Erişim Tarihi: 29.12.2016).

³ <http://www.oceantomo.com/blog/2015/03-05-ocean-tomo-2015-intangible-asset-market-value/> (Erişim Tarihi: 29.12.2016).

yerine sadece geçmiş döneme ait finansal performansını yansıtması finansal raporların bir başka zayıf noktası olarak görülmektedir. Hızla artan nüfusa karşılık azalan kaynaklar, artan doğal felaketler, yaygın tedarik zincirleri ve hızla gelişen teknoloji, şirketlerin farklı risk ve fırsatlarla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bugün dünyanın bir ucunda yaşanan doğal afetin dünyanın başka bir tarafında üretimi durdurabilecek boyutta etkisi olabilmektedir. Bu ve benzeri riskler göz önünde bulundurulduğunda, şirketlerin bu risklere karşı ne tür önlemler aldığı finansal gelecekleriyle doğrudan ilişkilidir. Finansal raporların artık tek başına şirketlerin geleceğine ışık tutmada yetersiz kalması yatırımcıları alternatif bilgi kaynakları arayışına yöneltmiştir. Şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetsel performansının şirketin geleceğini ve değerini finansal performansı kadar etkilediğini gören yatırımcılar, şirketlerin bu alanlarda da bilgilendirme yapmasını talep etmeye başlamışlardır. Bu dönemde sadece yatırımcı beklentileri değil, şirketlerin toplumun geleceğini şekillendirmede üstlendikleri role ilişkin beklentiler de değişmiştir. Endüstri devriminden bu yana dünya kaynaklarını tüketerek büyüyen şirketlerin neden oldukları problemlerin, çözümünde de yer alması beklentisi artmaktadır. Günümüzde şirketlerin sadece ne kadar kar elde ettiği değil, bu karı nasıl elde ettiği de önemli bir kriter haline gelmiştir. Paydaşlarının güvenini kazanarak pazarda iyi bir itibar elde etmek isteyen şirketlerin; operasyonlarının sosyal, çevresel ve ekonomik etkilerini tespit etmesi, izlemesi ve raporlaması; süreklilik arz eden, uzun vadeli taahhütlerde bulunması yönünde beklentiler artmıştır. Başta yatırımcılar olmak üzere paydaşlarının değişen bu beklentileri şirketleri paydaşlarına ve topluma karşı sorumluluklarını yeniden tanımlamaya ve paydaşlarının ihtiyaçlarına çözüm sunacak yeni bir raporlama modeli geliştirmeye yöneltmiştir (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 20-24).

1972 yılında Stokholm'de sosyo-ekonomik yapıları ve gelişme düzeyleri farklı birçok ülkenin çevre konusundaki ilk küresel değerlendirmesi olan "Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Bildirgesi" kabul edilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı ise ilk kez, 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nca hazırlanan Brundtland Raporu'nda "Bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayan kalkınma" olarak tanımlanmıştır. "Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Bildirgesi" ile Brundtland Raporu'nun sağladığı birikime dayanarak, 1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan "Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı" çevrenin duyarlı yönetimi bakımından ulusların ekonomi ve çevre faaliyetlerini bir arada yönlendirecek bir dizi ilkenin benimsenmesi açısından önemli bir adım olmuştur. Bu çerçevede, başta bir eylem planı olan Gündem 21'in yanı sıra dört ayrı uluslararası belge üzerinde durulmuştur. Bunlar; İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Çevre ve Kalkınma Üzerine Rio Bildirisi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Orman Bildirisi'dir. Rio Konferansı sonrasında çevre konusu,

uluslararası gündemin öncelikleri arasına girmiştir. Ortak hedeflerin ve gündemlerin benimsenmesi sürecinde, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'ndan on yıl sonra çevrenin korunmasıyla sosyal gelişme ve ekonomik gelişmenin bağlantılı bir şekilde yürütülerek sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması konusunun değerlendirilebilmesi için 26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihleri arasında Johannesburg'ta Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Rio+10) düzenlenmiştir.

Brundtland Raporu ve devamında yürütülen faaliyetlerde “paydaş (stakeholder)” kavramına vurgu yapılması dikkat çeken bir unsurdur. Bu çalışmalarda, sürdürülebilirlik ve paydaş yaklaşımının sıklıkla ilişkilendirildiği göze çarpmaktadır.

Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde sürdürülebilirlik kavramının ardından ortaya çıkan pek çok farklı konudan bir tanesi olan “entegre raporlama (tümleşik raporlama)” ve “sürdürülebilirlik muhasebesi” ele alınacaktır. Her iki kavramda da 1963 yılında ortaya atılmış paydaş kavramı ve Brundtland Raporundan beri sıklıkla konuşulan paydaş yaklaşımı ve kurumsal sosyal sorumluluk gibi dikkat çeken kavramlar çıkış noktasını oluşturduğu için öncelikle bu kavramlarla ilgili açıklamalarda bulunulacaktır.

2. PAYDAŞ TEORİSİ

Neoklasik iktisat bir işletmenin karı üzerinde hak sahibi olanların hissedarlar olduğunu ve işletmenin sadece hissedarların karını maksimize etmek için çalıştığı anlayışını savunmaktadır. Neoklasik iktisatta hissedarlar, ayrıcalıklı ve öncelikli bir konuma ve işletmenin karından pay almalarını sağlayacak kanuni bir hakka sahip olanlar” şeklinde tanımlanmaktadır. Hissedarların ayrıcalıklı konumunu ön planda tutan bu anlayış Pay Sahipleri Teorisi olarak anılmaktadır⁴. 1970’li yıllarda yönetim literatürüne girmesine karşın paydaş düşüncesinin temelleri Adam Smith’in öncülüğünü yaptığı Ekonomik Teori’ye dayanmaktadır. Adam Smith 1759’da “The Theory of Moral Sentiments” ve 1776’da “The Wealth of Nations” adlı eserlerinde etik ve ekonomik faydalar karşılıklı faydacılığın söz konusu olduğu bir ilişki içindedirler ve işletmeler bu iki faydayı bir arada sağlayabildikleri takdirde etkin olarak çalışmış kabul edilmelidirler demektedir. Adam Smith’in etik alanındaki görüşlerine karşın bu dönemde işletme kapalı bir sistem olarak kabul edilmiş ve çevresinden etkilenmediği varsayımı genel kabul görmüştür. 1950’lerdeki Kalite Hareketiyle birlikte bilinçlenmeye başlayan tüketicilerin çeşitli lobi faaliyetleri ve çevrenin korunmasına yönelik talepleri, işletmelerin davranışlarının diğer işletmeleri ve toplumu etkileyebileceği ve yine toplumun

⁴ Detaylı bilgi için bkz. Freeman ve Reed, (1983), “Stockholders and Stakeholders: A New Perspective on Corporate Governance.

ve diğer işletmelerin başka bir işletmenin davranışlarını etkileyebileceği gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Böylece işletmenin açık bir sistem olduğu ve dış çevre dinamikleri tarafından etkilendiği kabul edilmeye başlanmış ve yönetim anlayışında köklü değişiklikler meydana gelmiştir. İşletmenin açık bir sistem olduğunun kabul edilmesiyle birlikte 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Kurumsal Sosyal Sorumluluk tartışmaları literatürde yerini almaya başlamıştır. Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı “İşletmenin rolü ne olmalıdır?” sorusuna cevap vermektedir. Kısa süre içerisinde çok fazla destek bulan bu yaklaşım Pay Sahipleri Teorisi ve Paydaş Teorisi gibi birçok teorinin temelini oluşturmaktadır. (Ertuğrul, 2008: 198-201).

İşletmeler günümüzde toplumu oluşturan birçok farklı kesimle ilişki içindedir ve başarıları bu öğelerle olan ilişkilerinin iyi yönetilmesine bağlıdır. Literatürde bu konuyu açıklayan kavrama “paydaşlar (stakeholders)” adı verilmektedir. Paydaş, toplumda işletmenin ilişkide olduğu, işletmenin faaliyetlerinden etkilenen ve faaliyetleriyle işletmeyi etkileyen tüm toplumsal taraflardır. Paydaş terimi ilk olarak 1963 yılında Stanford Araştırma Enstitüsünde bir iç yazışmada kullanılmıştır. Detaylı olarak ilk ele alındığı kaynak ise, R.Edward Freeman’ın *Strategic Management: A Stakeholder Approach* kitabıdır. Stanford Enstitüsünde 1963 yılında ilk kez kullanılan Paydaş kavramı, organizasyonun varlığından direk olarak etkilenen grupları tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Freeman bu kavrama ilişkin açıklamaları genişleterek, paydaş kavramını organizasyonun devamı için hayati önem taşıyan, organizasyonun hayatta kalması ve başarılı olması için baskın bir önemi olan ve iş faaliyetlerinde etkili olan gruplar olarak tanımlamıştır. Buradaki paydaş kavramı daha çok geleneksel ve aşına olunan bir paydaş fikrini barındırmakta, yatırımcıları ve işletme sahiplerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Zaman içinde paydaş kavramının evrildiğini, genişletildiğini söylemek mümkündür (Wenzhong ve Limin, 2012: 59-60). Geçen zamanla birlikte işletmelerinin ilişkide olduğu toplumsal tarafların sayısı artmış ve aralarındaki ilişkiler de oldukça karmaşık hale gelmiştir. Freeman’a göre, işletme dışı gruplarla ne kadar güçlü ilişkiler olursa, ortak hedeflerin gerçekleştirilmesi o kadar kolaylaşacak, aksi halde ilişkiler kötüleştikçe ortak hedeflere ulaşılması zorlaşacaktır. Bu yaklaşım “*paydaş teorisi*”nin temel önermesini oluşturmaktadır. Öncelikle bir stratejik yönetim kavramı olan Paydaş Teorisinin amacı rekabet avantajı geliştirmek için organizasyonun iç ve dış çevresi ile olan ilişkilerini güçlendirmesine yardımcı olmaktır.

Freeman’ın *Strategic Management: A Stakeholder Approach* kitabında paydaş grupları ikiye ayrılmıştır. Bunlar, iç ve dış çevredir. İç çevre, çalışanlar, yöneticiler ve firma sahiplerinden oluşmaktadır. Dış çevre ise, tedarikçiler, müşteriler, toplum, hükümet, kreditorler, ortaklar, rakipler, topluluklar, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları veya eylemciler,

çevreciler, medya, vb'dir. Freeman'ın paydaş yaklaşımında, paydaş teorisi, bir organizasyonda ahlak ve değerler yönetimi, iş etiği ve kurumsal yönetim ile ilişkilendirilmiştir (Wenzhong ve Limin, 2012: 59-60).

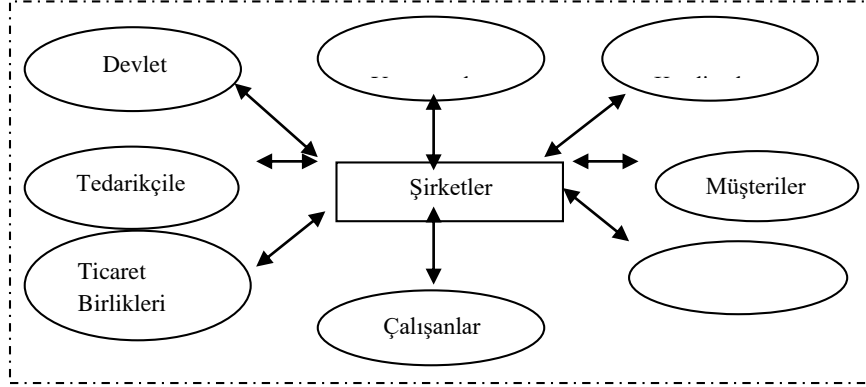
Freeman'ın 1984 yılında ele aldığı paydaş yaklaşımında, işletmenin yönetim faaliyetlerinde denge sağlanabilmesinde gerekli olan paydaş hisselerine olan gereksinime dayalı geleneksel bir yaklaşım esas alınmaktadır. 2000'li yıllarda paydaşların sadece yatırımların kreditorleri, çalışanları, müşterileri, tedarikçilerinden oluşmadığı aynı zamanda işletmelerden doğrudan ve/veya dolaylı olarak etkilenen hükümet, yerel topluluklar, medya, çevreciler, doğal yaşam ve gelecek nesiller gibi tarafları da kapsadığı genel olarak kabul görmeye başlamıştır (Wenzhong ve Limin, 2012: 59-61). Bu paydaşlar, işletmenin gelişimi ile yakın olarak ilişkilidir. Operasyonel riskler, operasyonel maliyetler, karar alma ve işletme faaliyetlerinin kalitesi paydaşlara bağlıdır. Paydaş yaklaşımında yaşanan bu dönüşüm kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ile paydaş yaklaşımının birlikte yeniden ele alınmasını gerekli hale getirmektedir.

Kurumsal sosyal sorumlulukta paydaş yaklaşımının etkisine bakıldığında her iki yaklaşımın temelinde ortak kavramların bulunduğu görülmektedir. İşletmeler ve paydaşları, işletmeler ve paydaşlarından bireyler/sosyal gruplar her iki kavramda da ortaktır. Ancak, kurumsal sosyal sorumluluk ve paydaş yaklaşımında iki fark bulunmaktadır. Bu farklar, farklı düzeylerdeki ve kategorilerdeki problemlere bakış ve çalışma prensiplerinde görülmektedir. Kurumsal sosyal sorumlulukta toplum ve işletmeler arasındaki ilişkinin karşılıklı etkileşim içinde olduğu düşüncesi hakimken paydaş yaklaşımında işletmelerin bakış açısı işletme ve paydaşlar arasındaki ilişkiyi etkiler anlayışı hakimdir.

Kurumsal sosyal sorumluluk yaklaşımının zaman içinde farklı disiplinlerde yapılan çalışmalardan etkilenecek farklı bir boyut kazanması paydaş yaklaşımında da dönüşüm yaşanmasına neden olmuştur.

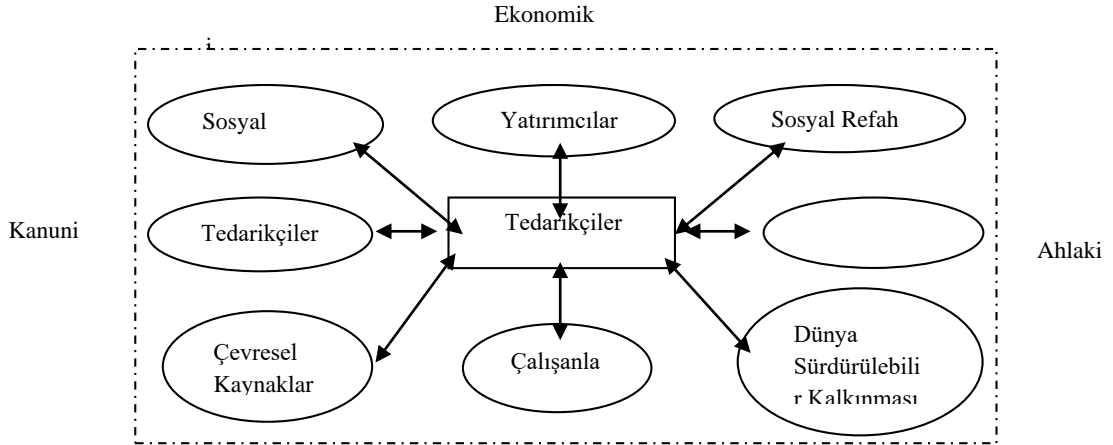
Aşağıda yer alan Şekil 1 ve Şekil 2 Freeman'ın Strategic Management: A Stakeholder Approach adlı kitabında yer alan bilgilerden derlenerek hazırlanmıştır. Şekil 3, Paydaş Teorisinin teorik modeline ilişkin bilgiler verirken Şekil 4, Kurumsal Sosyal Sorumluluğun teorik modeline ilişkin bilgilere yer vermektedir. Şekil 1'de yer alan paydaş teorisinde, şirketlerin devlet, yatırımcılar, kreditorler, tedarikçiler, müşteriler, ticaret birlikleri, çalışanlar ve topluluklarla karşılıklı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Paydaş yaklaşımında, sosyal, çevresel, ahlaki, kültürel ve sürdürülebilirliğe ilişkin kavramlara vurgu yapılmamaktadır.

Şekil 3: Paydaş Teorisinin Teorik Modeli

Kaynak: R.Edward Freeman'ın Strategic Management: A Stakeholder Approach kitabından derlenen bilgiler ışığında hazırlanmıştır.

Şekil 4. Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Teorik Model

Kaynak: R.Edward Freeman'ın Strategic Management: A

Stakeholder Approach kitabından derlenen bilgiler ışığında hazırlanmıştır.

Şekil 4'de yer alan kurumsal sosyal sorumluluk anlayışında şirketlerin sosyal kalite, yatırımcılar, sosyal refah, tedarikçiler, müşteriler, çevresel kaynaklar, çalışanlar ve dünya sürdürülebilir kalkınması ile karşılıklı ilişki içinde olduğu göze çarpmaktadır. Bir diğer önemli boyut ise bu karşılıklı ilişkinin ekonomik, kanuni, ahlaki ve kültürel değişkenler tarafından kuşatıldığı ve bu değişkenler ile geçişken bir ilişki içinde olduğudur. Aşağıda

yer alan başlıkta kurumsal sosyal sorumluluk ile ilgili açıklamalarda bulunulacaktır.

3. KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı, dünyada sürdürülebilirlik kavramının yükselmesi ile eş zamanlı olarak önem ve popülerlik kazanmıştır. Sürdürülebilirliğin makro açıdan olduğu kadar mikro açıdan işletmeler bazında önem kazanması, sorumlu şirket anlayışını ortaya çıkarmış; tüm şirketlerin kendi kaynak ve kapasiteleri ölçüsünde topluma yönelik yükümlülüklerini yerine getirmeye başlamışlardır. Şirketlerin, kurumsal olarak sosyal sorumlu olmaları için kurumsal sosyal sorumluluğun dört temel boyutunu da yerine getirmeleri; yani gönüllü, kanuni, etik ve ekonomik anlamlarda sorumlu davranmaları gerekmektedir (Şenal ve Ateş, 2012: 85).

Klasik yaklaşımın kar odaklı bakış açısına bir tepki olarak, 1970'li yılların başından bu yana gelişme gösteren sosyal sorumluluk kavramı; kar elde etmenin yanında, diğer çıkar gruplarının kanuni haklarını da gözetmek suretiyle menfaat sahiplerini daha geniş bir çerçevede ele almaktadır (Öztürk 2013, 17). Günümüzde sosyal sorumluluk kavramı, modern yaklaşımın etkisinde gelişim göstererek ekonomik, kanuni, etik ve gönüllü sorumlulukların bir bileşimi haline gelmiştir. Kurumsal sosyal sorumluluk olarak adlandırılan bu bileşim, işletmelerin ekonomik ve kanuni çerçevede belirledikleri politikalarının ötesinde gönüllü olarak benimsedikleri politika ve faaliyetleri de kapsamaktadır (Kaplan, 2013: 81).

Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinin işletmelere sağladığı yararlar incelendiğinde, işletmelerin sosyal sorunların çözümüne yardımcı olmalarının kısa vadede kar getirmese de uzun vadede satışlarını artırma, tüketicilerin işletmeye ve ürünlerine yönelik olumlu tutum sergilemeleri, güven, sadakat ve desteklerinin artması, çalışanlarda yüksek düzeyde işe bağlılığın gelişmesi, işletmenin daha güçlü bir imaja kavuşması, marka değerinin artması, itibar kazanma, rekabet için ürün farklılaştırması yaratma ve maliyet liderliği kazanma gibi yararları olduğu belirlenmiştir (Atakan ve İşçioğlu 2009, 126). Kurumsal sosyal sorumluluğun işletmeler açısından bu denli önemli hale gelmesinde yaşanan yoğun rekabet olgusu, bilinçlenen tüketici, bilgi iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, sivil toplum kuruluşlarının artan baskıları ve elde ettiği karın bir kısmını toplumun gelişimi için harcamayan işletmelere ve bu işletmelerin ürünlerine olan talebin her geçen gün biraz daha azalması etkili olmaktadır (Öztürk ve Öktem, 2016: 136-137).

Faaliyetlerinden etkilenen tarafların güvenini kazanmayı isteyen işletmeler finansal ve finansal olmayan tüm bilgilerini paylaşabilmelerinde

önemli bir araç olan raporlar kurumsal sosyal sorumluluk açısından büyük önem arz etmektedir. Bu raporlarda yer alan bilgilerin açık, anlaşılır ve şeffaf olması güven kazanma ve bu güvenin sürdürülebilmesinde son derece önemlidir.

Geçtiğimiz son 20 yılda sürdürülebilirlik raporları dünya genelinde yaygınlaşırken, bu raporların finansal raporlardan bağımsız olarak yayımlanması, sürdürülebilirliğin kuruluşun amaçları, stratejisi ve değer yaratım süreciyle bağının yeterince kurulamamasına yol açmaktadır. Farklı dönemlerde, çok sayıda ve birbirinden bağımsız yayımlanan kurumsal raporlar, okuyucuların birçok bilgi arasında kaybolmasına neden olurken, bu raporların çoğunlukla geçmiş performansa yönelik olması kuruluşun geleceğine ilişkin öngörüde bulunmayı zorlaştırmaktadır (Aras ve Sarioğlu, 2015:16).

4. ENTEGRE RAPORLAMA

Finansal ve finansal olmayan bilgilerin birlikte raporlanmasından oluşan kurumsal raporlamanın temelleri ilk tarım faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yıllarda tutulan muhasebe kayıtlarına kadar uzanmaktadır. Bununla birlikte, bu kayıtların yayımlanmasının kanuni zorunluluk haline gelmesi 1930'ların başında ABD'de yaşanan "Büyük Buhran" (Great Depression) sonrasında gerçekleşmiştir. Yaşanan bu büyük krizin ardından yatırımcı güveninin zedelendiğini gören ABD, Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları'nı (US GAAP) oluşturmuş ve ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu'nu (SEC) kurarak payları borsada işlem gören şirketlerin finansal bilgilerini yayımlamasını zorunlu hale getirmiştir. Şirketlerin finansal bilgilerine ilişkin şeffaflığın yatırımcı güvenini artırdığını gören diğer ülkelerin de benzer düzenlemelere gitmesi sonucunda finansal raporlama kısa sürede dünya genelinde yaygınlaşmıştır. Ancak, farklı ülkelerden şirketlerin farklı prensiplere göre raporlama yapmasının yatırımcılar açısından karşılaştırma yapmayı zorlaştırması yatırımcıların ve kanun yapıcıların sağlıklı karşılaştırma yapabilmesi ve uluslararası yatırımın ve ticaretin artırılabilmesi amacıyla 1973 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) tarafından "Uluslararası Muhasebe Standartları" (International Accounting Standards- IAS) geliştirilmiştir. Söz konusu standartlar 2001 yılında güncellenerek bugün dünyanın birçok ülkesinde ortak raporlama dili olarak kullanılan "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (International Financial Reporting Standards- IFRS)" halini almıştır.

Raporlamaya sistematik bir yaklaşım ve geleceğe dönük bütünlük bir bakış açısı getirmeyi hedefleyen entegre raporlama, tüm paydaşlara ulaşmayı sağlayabilecek en etkin yaklaşımlardan biridir. Ancak mevcut

durumda kurumların hazırlayacakları raporların ne bir standardı ne de bir yönlendirici belgesi bulunmaktadır (Topçu ve Korkmaz, 2015: 1).

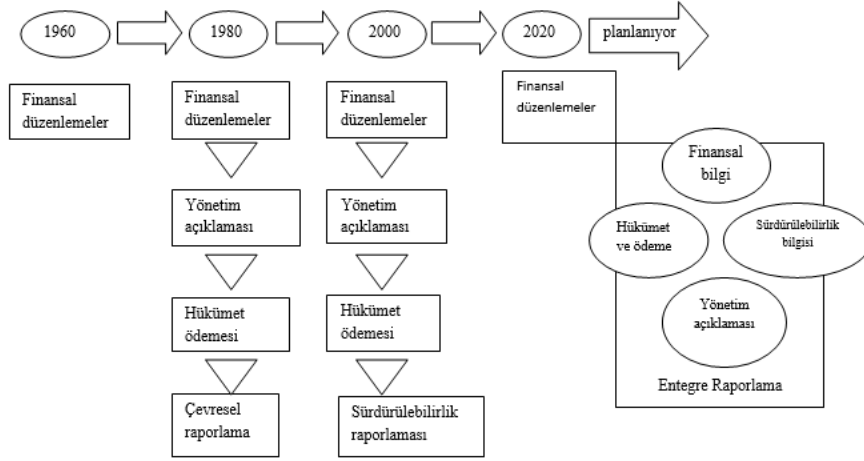
Entegre raporlama işletme faaliyetlerinin sosyal, ekonomik ve çevresel birtakım sonuçları olduğu ve bu sonuçların bir bütün olarak raporlanması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. “*Kuruluşun stratejisi, yönetimi, performansı ve gelecekte beklenenlerinin kısa, orta ve uzun vadede nasıl değer yarattığının kısa ve öz bir sunumu*” olarak tanımlanan⁵ entegre rapor, kuruluşların yatırımcılarına ve diğer paydaşlarına yarattıkları değeri daha iyi anlatabilme ihtiyacından ortaya çıkmıştır. Finansal ve sürdürülebilirlik raporlarının birleştirilmesinin ötesine geçen entegre raporlama, bu bilgiler arasındaki bağlantıları kurarak, sunulan bilgilerin şirketin değer yaratma kapasitesine etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylelikle entegre rapor, başta yatırımcılar olmak üzere bir kuruluşun tüm paydaşlarına kuruluşa ilişkin bütüncül bir bakış açısı sunarak daha iyi kararlar almalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Aras ve Sarioğlu, 2015: 16).

Mevcut raporlama yöntemlerinin yatırımcıların ve hissedarların beklentilerini karşılamada yetersiz kalması sonucunda entegre raporlama, şirketlerin bugün ve uzun vadede nasıl değer yarattığını anlatan bir raporlama biçimi olarak ortaya çıkmıştır. 2000’li yıllarından başından itibaren Novozymes, Novo Nordisk, Natura ve Philips gibi bazı şirketler entegre raporlama yapmaya başlarken, entegre raporlamanın iş dünyasının gündemine daha yoğun bir şekilde gelmesi ve bu alanda literatürün gelişmesi 2000’li yılların sonunu bulmuştur (Aras ve Sarioğlu, 2015: 37).

Aşağıda yer alan Şekil 5’te entegre raporlamaya kadar geçen süreçte kurumsal raporlamanın gelişimi gösterilmektedir.

⁵IIRC, <http://www.theiirc.org/the-iirc/about/> (Erişim Tarihi: 01.08.2016).

Şekil 5: Kurumsal Raporlamanın Gelişimi

Kaynak: EY, Integrated Reporting'den uyarlanmıştır.

Entegre Raporlama konsepti ilk olarak 2009 yılında Güney Afrika'da duyurulmuştur. Bu tarihten beri Johannesburg Borsası Entegre Raporlama prensipleri doğrultusunda “uygulama ve açıklama” ilkelerine göre hareket etmektedir (EY, Integrated Reporting). Güney Afrika'nın ardından, Almanya, Fransa, İspanya, Brezilya ve İngiltere de finansal olmayan raporlama ile ilgili olarak düzenlemeler yapmışlardır. Dünyada entegre raporlama yolculuğu 1994 yılında Güney Afrika'nın tam demokrasiye geçmesine kadar uzanmaktadır. Yeni seçilmiş başkan Nelson Mandela, Güney Afrika kuruluşları ve şirketlerine duyulan güvensizliği azaltabilmek amacıyla şeffaflık, eşitlik ve bilgi paylaşımını teşvik etmiştir. Eski Yargıtay hakimi Mervyn King'i, kurumsal yönetim ilkelerine ilişkin çalışmalar yürütecek King Komitesi'nin kurulması için görevlendirmiştir (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 41).

IIRC, 2010 yılı sonunda tüm dünyada kabul edilmesi amaçlanan entegre raporlama çerçevesini oluşturmuştur. Entegre rapor, bütünleşik raporlamayı, çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim bilgilerini açıklayabilecek bir raporlama türü olacaktır. Yatırımcılar tarafından anlaşılır, karşılaştırılabilir ve açık bilgi üretebilme amacına hizmet etmesi planlanmaktadır (EY, Integrated Reporting).

IIRC çerçevesine göre entegre raporlama aşağıdaki sorulara cevap verebilecek şekilde oluşturulmuştur. Bunlar:

- Örgütsel Bakış ve İşletim Şeması
- Yönetim
- İş Modeli
- Risk ve Fırsatlar
- Strateji ve Kaynak Tahsisi

- Performans
- Tahmin
- Genel Raporlama ilkeleri (EY, Integrated Reporting)

King Raporu entegre raporlamayı “şirketin hem finansal hem de sürdürülebilirlik performansının bütüncül ve entegre bir sunumu” olarak tanımlamaktadır⁶ IIRC’ye göre entegre raporlama, “Bir kuruluşun içinde yer aldığı dış çevre bağlamında stratejisi, yönetimi, performansı ve gelecekte beklenenlerinin kısa, orta ve uzun vadede nasıl değer yarattığının kısa ve öz bir iletişimidir”⁷. Entegre raporlama kuruluşun mevcut raporlarında yer alan en önemli bilgileri bir araya getirirken bunların birbirleri ile bağlantısını kurar, bunların kuruluşun bugün ve gelecekte değer yaratmasına nasıl etki ettiğini anlatır. İşletmeler entegre raporlama ile operasyonlarının ekonomik, sosyal ve çevresel bağlantılarını kurarken, sadece geçmiş performanslarının sonucunu değil, uzun vadeli perspektiflerini de sunma imkanı bulmaktadırlar. Entegre raporlama aynı zamanda işletmelerin tedarik zinciri boyunca önemli finansal ve finansal olmayan fırsatlarını, risklerini ve performansını analiz eder. Okuyucuya kuruluş stratejisi ve iş modellerinin yanı sıra öngörülen riskleri ve bunların nasıl ele alındığını da açıklar. Entegre raporlama sayesinde işletmeler hissedarları ve diğer paydaşları ile daha etkili bir iletişim kurarak günümüz rekabet koşullarında sürdürülebilir başarıya ulaşma imkânı elde ederler. Entegre rapor çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler, iş ortakları, yerel toplum, kanun koyucular, düzenleyiciler ve politika yapıcılar dâhil olmak üzere bir kuruluşun zaman içinde değer yaratma kabiliyeti üzerinde etkisi olan tüm paydaşlarından faydalanılarak oluşturulur. Entegre rapor okuyucularının, kuruluş yönetim yapısının kuruluşa etki eden sosyal, çevresel, ekonomik ve finansal konuları belirlemede işletme stratejisine dâhil etmek için yeterli olup olmadığını değerlendirebilmesi gerekir⁴.

Sürdürülebilirlik uygulamaları işletme stratejilerinin ve paydaş ilişkilerinin geliştirilmesi ve işletmelerin risklerinin daha kapsamlı yönetilebilmesi açısından önemli kazanım ve fırsatlar sağlamış olup entegre raporlama ise entegre düşünme kültürünü kazanarak geleceğe yönelik olarak değer yaratmada önemli bir adım olacaktır.

Entegre raporların hazırlanmasında gerekli olan muhasebe bilgisinin üretilebilmesinde genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin yanı sıra entegre raporlamayı ortaya çıkaran ihtiyaçların ortak paydasında bulunan sürdürülebilirlik muhasebesi oldukça önemli hale gelmektedir.

⁶ King Report On Corporate Governance For South Africa, 2009

⁷ IIRC, <http://www.theiirc.org/the-iirc/about/> (Erişim Tarihi: 01.08.2016).

5. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK MUHASEBESİ

Muhasebe, işletme içinde ve dışında işletme faaliyetleriyle ilgili olarak iş ve işlemlerin izlenmesi ve bu işlemler sonucu oluşan borç ve alacak ilişkilerinin, bir başka ifadeyle varlıkların oluşumunun ilgili hesaplara kayıtlanarak sonuçlarının saptanması sürecidir. Finansal tabloları kullananların işletme yönetiminde karar almasına yardımcı olan ve finansal pozisyonunu göstermek amacıyla performans raporlarının hazırlanması ve finansal işlemlerin kaydedilmesini sağlayan süreçleri kapsamaktadır. Böylece, muhasebe, işletmenin finansal yapısını gösteren amaçları ile ilgili işlemlerin tanımlanması, sınıflandırılması, özetlenmesi ve raporlanması süreci olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, muhasebe bilgisi, bir işletmenin ekonomik faaliyetlerine ilişkin finansal bilgileri ölçmek ve çeşitli kullanıcılara bu finansal bilgileri raporlamak amacıyla kullanılmaktadır (Akgün ve Kılınç, 2013: 22) .

Sürdürülebilirlik muhasebesi, tanımlanmış bir ekonomik sistemin (işletme, üretim tesisi vb.); ilk olarak çevresel ve sosyal faktörlerin sebep olduğu finansal etkilerini, ikinci olarak da ekolojik ve sosyal etkilerini, belki de en önemlisi sürdürülebilirliğin üç boyutunu oluşturan sosyal, çevresel ve ekonomik konular arasındaki etkileşimler ve ilişkilerini kaydetmek, analiz etmek ve raporlamak üzere işletmenin faaliyetleri, metotları ve sistemlerini ele alan muhasebe alt dalı olarak tanımlanmaktadır (Tüm, 2014: 68).

Raporlama ile işletme, mali yapısı ile ilgili olarak paydaşlara bilgi verdiği gibi, işletme dışından ilgili kişilere de bilgi desteği sağlamaktadır. İşletmelere kaliteli bilgiyi taşıyabilecek, işletmelerin sürdürülebilirliklerini koruyabilecek olan muhasebe metodu ve yeni bilgi yönetimi olarak tanımlanan sürdürülebilir muhasebe ile birlikte artık muhasebenin rolü; belge toplama, sınıflandırma, kayda almanın ötesinde sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirliğin gelişmesi ile ilgili bilgilerin raporlanması olarak dönüşüm yaşamış ve yaşamaya devam etmektedir. Sürdürülebilir bir organizasyonda muhasebenin rolü, sürdürülebilirlik doğrultusunda organizasyonel politikalar geliştirmek, bu politikaları uygulamak, gözetmek ve faaliyet riskini yönetmek, yönetim sistemi ile ilişkili tedarik zinciri geliştirmek, satın alma politika ve standartları oluşturmak ve gözetmek, ortakların geri dönüşüm analizlerine yardımcı olan, onların kolay ulaşabileceği ve güvenebileceği veriler üreten etkin bir süreç oluşturulmasını desteklemek, gönüllü çevresel ve sosyal düzenleme ve kurallar oluşturmak, çevresel ve sosyal sonuçlar ile ilgili bilgilerin zamanında sunulmasını sağlayacak bir organizasyon yapısı oluşturmak olmuştur.

Geleneksel muhasebe yapısının kurumsal sürdürülebilirliğe bilgi sağlamada yetersiz kalması, son yıllarda sosyal ve çevresel faktörleri de göz önünde bulunduran yeni muhasebe yaklaşımlarının ortaya çıkmasına neden

olmuştur. Bu nedenle, başta büyük işletmeler olmak üzere, birçok işletme iş süreçlerini daha sürdürülebilir (ekonomik olarak uygulanabilir, sosyal açıdan sorumlu ve çevreye duyarlı) hale getirmek yani başka bir deyişle uzun vadeli kar maksimizasyonunu arttırmak için üç boyutlu muhasebe (üçlü raporlama), sürdürülebilirlik performans karnesi, çevresel bilgi ve yönetim sistemleri gibi araç ve yöntemlere başvurmaktadır (Tüm, 2014: 66). İşletmelerin sosyal ve çevresel faaliyetlerine ilişkin bilgilerin elde edilmesi ve geliştirilmesinde muhasebe sürecinin üreteceği bilgiler önemli rol oynar. Kurumsal sürdürülebilirlikte, işletmenin sürdürülebilirlik stratejine dayanak oluşturan en önemli bilgi sürdürülebilirlik muhasebesinden elde edilebilmektedir (Hernadi, 2012:27).

Sürdürülebilir muhasebe yapısı, finansal muhasebe ile aynı bileşenlere sahip olmakla birlikte sürdürülebilirlik muhasebesinin finansal muhasebeyi tamamladığı düşünülebilir. Ancak amaçları, ilkeleri, teknikleri, rapor türleri ve nitelikleri açısından bir takım farklılıkları da barındırmaktadır. Geleneksel muhasebenin amacı, bir örgütün kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanılma biçimini, örgütün işlemleri sonucunda bu kaynaklarda meydana gelen artış ve azalışları ve örgütün finansal açıdan durumunu açıklayan bilgileri üretmek iken, sürdürülebilir muhasebe yapısının amacı buna ilave olarak, organizasyonun sürdürülebilirlik performansını ölçmek, ortaklara karşı hesap verilebilirliği sağlamak ve üst yönetimin karar verme sürecine katkıda bulunacak bilgi üretmektir. Bu kapsamda sürdürülebilir muhasebe, finansal fırsatlar ile ekonomik ve sosyal çevre içerisindeki yenilikler ile bağlantı kurarak, maliyet ve kaynak tasarrufu sağlayarak, sosyal ve çevresel risklerin yönetilmesine, tanımlanmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Sürdürülebilir muhasebe yapısı geleneksel finansal muhasebe yapısı ile benzer ilkelere sahiptir. Verilerin toplanması ve kaydedilmesinde de finansal muhasebe ile benzer araçlar kullanılmaktadır. Çevresel verilerin toplanmasında emisyon seviyesinin tahmin edilmesi ve kaynak kullanım miktarı vb. bilimsel metotlar kullanılmaktadır (Senal ve Ateş, 2012: 88-92).

Sürdürülebilirlik muhasebesiyle ilgili literatür incelendiğinde, kavramın daha çok çevre muhasebesi temeli üzerinden geliştiği gözlenmektedir. Örneğin Lamberton (2005), sürdürülebilirlik muhasebesinin kısa tarihçesini ele aldığı çalışmasında kavramı çevre muhasebesi anlamında kullanmıştır. Aynı şekilde literatürde sürdürülebilirlik muhasebesinin, üç boyutlu sorumluluk anlamıyla kullanıldığı örnekleri görmek de mümkündür (Hernadi,2012:27). Ancak sürdürülebilirlik muhasebesi; sözü edilen muhasebe türlerinden farklı olarak, işletmenin ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğinin eş zamanlı olarak uyum içinde olmasını sağlayan muhasebe yöntemlerinin bütünü olarak ifade edilebilir. Sürdürülebilirlik muhasebesi riskleri ve fırsatları değerlendirerek, şirket stratejisine

sürdürülebilirlik girişimlerini bağlayan ve şirketin günlük operasyonlarının içine gömülü bir biçimde muhasebe ve performans yönetimi becerileri sağlamayı içermektedir (AICPA). Bu yönüyle sürdürülebilirlik muhasebesi, entegre raporların oluşturulmasında gerekli olan bilginin üretilmesinde önemli bir rol üstlenecektir.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İş dünyasında zaman içerisinde yaşanan değişim ve dönüşüm, paydaşları ve paydaşların beklentilerini de değiştirmiş kurumsal raporlamanın da bu değişime cevap verecek şekilde değişmesine, dönüşmesine ve gelişmesine neden olmuştur. Finansal raporlamadan sürdürülebilirlik raporlamasına ve günümüzde entegre raporlamaya uzanan bu süreçte işletmeler, sadece raporlama şekillerini değil, aynı zamanda rol ve sorumluluklarını ve iş yapma biçimlerini de yeniden tanımlamaktadırlar. 200'li yıllarda kurumların sürdürülebilir bir başarı edebilmesinin yolu faaliyetleri sonucunda yarattıkları değer toplumdans tarafından onaylanmasına bağlıdır. İşletmelerin yalnızca finansal performansını değil, tüm paydaşları, toplum ve çevre için yarattığı değeri açıklaması beklenmektedir. Yarattılan değerin kısa, öz ve anlaşılır şekilde paydaşlara aktarılabilmesinde önemli bir araç olarak ortaya çıkan entegre raporlama, Kuzey Amerika, Afrika, Çin, Latin Amerika ve Doğu Asya'da bulunan ülkelerde birçok şirket tarafından kullanılan bir raporlama yöntemi haline gelmiştir. Birçok Avrupa Birliği ülkesinin yanı sıra Çin, Hindistan, Brezilya, Güney Afrika ve Amerika Birleşik Devletleri sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin politika üreten ülkelerin başında gelmektedir. Çok sayıda ülkede entegre raporlamayı teşvik eden adımlar atılmakla birlikte, yakın gelecekte entegre raporlama, gönüllülük esasına dayalı bir uygulama olarak daha da yaygın hale gelecektir. Bu öngörünün altında, nispeten yeni bir kavram olan entegre raporlamanın dayatmacı bir yöntemden ziyade işletmelerin uygulayarak faydasını fark ederek kalıcı bir hal alması yatmaktadır. Önemi içselleştirilmeden hazırlanacak bir entegre rapor şirketin bir uyum faaliyeti olmaktan öteye gidemeyecektir. Bir diğer neden ise, entegre raporlamaya ilişkin henüz genel kabul görmüş, sınırları çizilmiş bir formatın olmamasıdır. Entegre raporlama uygulamalarının yakın bir geçmişte başlamasına rağmen kısa zamanda önemli bir ilerleme kaydettiği dikkate alındığında yakın gelecekte entegre raporlamanın standardizasyonu ve güvenilirliği konusunda somut adımlar atılacağı öngörülebilir. Küresel düzeyde hükümetlere, işletmelere, organizasyonlara insan hakları, küresel iklim değişikliği, yolsuzluklar gibi konularda sürdürülebilirliğe yönelik olarak destek veren bağımsız bir kuruluş olan Global Reporting Initiatives'ın destekçileri arasında ,OECD, Global Compact, UNEP, ISO, CDP, IFC, UNCTAD gibi kurum ve kuruluşların bulunması sürdürülebilirliğe atfedilen değeri de gözler önüne sermektedir. Sürdürülebilirlik kavramına atfedilen

değerlerde gün geçtikçe yaşanan artış ve entegre raporlamanın yaygınlaşması, muhasebe için yeni fırsatlar sunmaktadır. Sürdürülebilirliğe ilişkin kavramların muhasebeleştirilmesine aracılık eden sürdürülebilirlik muhasebesi, entegre raporlar için gerekli bilgi akışına katkı verecek muhasebe bilgi sistemine farklı bir bakış, çağdaş bir yaklaşım olma özelliği taşımaktadır.

Entegre raporlama ile ilgili olarak dünyada yaşanan gelişmelerin Türkiye’de de yansımaları olmaktadır. Öyle ki, Çimsa 2015 yılında vermiş olduğu taahhütler doğrultusunda 2016 yılında Entegre Raporlama yapacağını beyan etmiştir. Böylece, Çimsa Türkiye’de ilk defa sanayi alanında Entegre Raporlama yapan şirket olma özelliği taşıyacaktır. Çimsa’nın üreteceği entegre rapor aynı zamanda Türkiye’de raporlama alanında bir örnek teşkil edecek, hem sanayi sektöründeki hem de diğer sektörlerdeki şirketlere öncü olacaktır.

Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin özellikle geçtiğimiz son 10 yılda sürdürülebilirlik alanında farkındalıklarında hızlı bir artış yaşandığı ve sürdürülebilirlik alanında dünyada yaşanan gelişmeleri de yakından takip ettikleri görülmektedir. Türkiye’de UN Global Compact imzacısı kuruluş sayısı 2015 yılı itibariyle 300’ü bulurken, GRI seviyesinde raporlama yapan şirket sayısının her geçen gün arttığı görülmektedir. Ancak, sürdürülebilirlik kavramının şirket stratejilerine entegre edildiği şirketlerin genellikle yabancı ortaklı veya büyük şirketler olduğu da görülmektedir. Bu noktada özellikle Türk sermayeli şirketler ile küçük ve orta ölçekli şirketlerde sürdürülebilirliğin daha iyi anlatılabilmesine ve sürdürülebilirlik raporlamasının yaygınlaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Borsa İstanbul’da hayata geçirilen Sürdürülebilirlik Endeksinin payları borsada işlem gören şirketlerin sürdürülebilirlik çalışmalarının daha görünür hale gelmesine iyi uygulama örneklerinin paylaşılmasına ve Türkiye’de sürdürülebilir yatırımların artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde Kasım-Ekim olmak üzere yılda bir defa olmak üzere endeks dönemi bulunmaktadır. 2014 yılında BIST 30 endeksinde yer alan şirketler, 2015 yılında ise BIST 50 endeksinde yer alan şirketler değerlemeye tabi tutulurken 2016 yılından itibaren değerlemeye tabi şirketler listesi, BIST 50 endeksi şirketlerine ek olarak BIST 100 şirketlerinden gönüllü olanları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. "Değerlemeye tabi şirketler listesi" her yıl Aralık ayı içerisinde revize edilerek Borsa İstanbul tarafından ilan edilmektedir. Bu çalışmanın devamında, Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan şirketlerden bankacılık sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin “Entegre Raporlama” ve “Sürdürülebilirlik Muhasebesi” ile ilgili farkındalıkları ve mevcut uygulamalarını ele alan bir çalışma ile konunun diğer bir boyutunun ele alınması planlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKARÇAY, Ç. (2014), “Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu”, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, C: 11, S: 42, ss. 1-11.
- AKGÜN, A.İ. ve Kılıç, S. (2015), “Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetiminin Etkinliği Üzerindeki Etkisi”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, C: 20, S: 2, ss. 22-39.
- ARAS, G. ve SARIOĞLU, G.U. (2015), “Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama”, *TÜSİAD Yayını*.
- EY, “Integrated Reporting”, Elevating Value
- FREEMAN, R. Edward; (1984), “Strategic Management: A Stakeholder Approach”, *Pitman*, Boston, 276s.
- FREEMAN, R.E., REED, D.L. (1983), “Stockholders and Stakeholders: A New Perspective on Corporate Governance”, *California Management Review*, V: XXV, N:3.
- ÖZTÜRK, E. ve ÖKTEM, B. (2016), “Sosyal Sorumluluk Raporlamasından Beklenen Kısa ve Uzun Dönemli Faydaların Kurumsal Sosyal Sorumluluk Boyutları Çerçevesinde Tartışılması”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18 (Özel Sayı-1), ss. 133-155).
- SENAL, S. ve ATEŞ, B.A. (2012), “Kurumsal Sürdürülebilirlik İçin Muhasebe ve Raporlama”, *Muhasebe ve Denetim Bakış*, Nisan 2012, ss. 83-99.
- TOPCU, M.K. ve KORKMAZ, G. (2015), “Entegre Raporlama: Kavramsal Bir İnceleme”, *Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF Dergisi*, C: 30, S: 1, ss. 1-22.
- WENZHONG, Z, LİMİN, F, (2012), “A Case Study of Siemens’ Violation of Business Ethics in Argentine Based on Stakeholder Theory”, *Global Journal of Management and Business Research*, V: 12, N: 13.
- YANIK, S. ve TÜRKER, İ. (2012), “Sürdürülebilirlik ve Sosyal Sorumluluk Raporlamasındaki Gelişmeler (Tümleşik Raporlama)”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No: 47, ss. 291-308.
- IIRC, <http://www.theiirc.org/the-iirc/about/> (Erişim Tarihi: 01.08.2016).
- Ocean Tomo, <http://www.oceantomo.com/blog/2015/03-05-ocean-tomo-2015-intangible-asset-market-value/> (Erişim Tarihi: 29.12.2016).